

บทที่ 1

บทนำ

ว่านสี่ทิศพันธุ์พื้นบ้านที่พบในประเทศไทยและพบว่าปลูกกันอย่างแพร่หลายในทุกภาคของประเทศนั้นเป็น ไม้ดอกพื้นเมืองในเขตร้อนชื้นของอเมริกากลางและอเมริกาใต้ สุซาดา และ อร์ดี (2540) กล่าวว่าได้มีการนำว่านสี่ทิศชนิดดอกเล็กจากประเทศบราซิลมาปลูกเลี้ยงในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว ว่านสี่ทิศที่กล่าวถึงนี้เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินฟ้าอากาศของประเทศไทย มีความทนทานต่อโรคและแมลง และไม่ต้องการการดูแลรักษามากนักก็สามารถเจริญเติบโตและให้ดอกทุกปี พันธุ์ที่ปลูกเลี้ยงกันทั่วไปโดยเฉพาะในแถบภาคเหนือของประเทศมีสีของดอก 4 สี คือ ขาวขีดแดง ส้ม ชมพู และ แดง แต่ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ของว่านสี่ทิศดังกล่าวยังจำกัดอยู่เพียงการใช้เป็นไม้ประดับสนามและไม้ประดับกระถาง ยังไม่นิยมใช้เป็นไม้ตัดดอก

ว่านสี่ทิศชนิดที่ปลูกเลี้ยงกันเป็นการค้าอย่างแพร่หลายในต่างประเทศนั้นเป็นชนิดที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์มานานแล้ว จากพันธุ์พื้นเมืองชนิดต่างๆ ที่มีถิ่นกำเนิดในหลายๆ ประเทศ การใช้ประโยชน์ว่านสี่ทิศในต่างประเทศใช้ทั้งในลักษณะของไม้กระถางและไม้ตัดดอก และพันธุ์ที่ได้รับความนิยมเสมอมามากจะเป็นพันธุ์ลูกผสมที่มีดอกขนาดใหญ่

ในตลาดโลก มีว่านสี่ทิศเป็นไม้ตัดดอกประเภทหัวอยู่ใน 10 อันดับยอดนิยมเสมอมามาก และแนวโน้มของความนิยมยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจนถึงปัจจุบัน และได้มีการผลิตว่านสี่ทิศลูกผสมพันธุ์ใหม่ๆ ออกมาสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องมากกว่า 300 พันธุ์ โดยมีแนวโน้มของการสร้างพันธุ์ใหม่ที่มีลักษณะแปลกไปกว่าเดิม มีรูปร่างลักษณะและขนาดของดอกแตกต่างกันออกไป ทั้งชนิดดอกใหญ่ ดอกเล็ก ดอกชั้นเดียว และ ดอกซ้อน บางชนิดมีรูปทรงของดอกแตกต่างไปจากเดิม เช่น มีดอกคล้ายดอกกล้วยไม้ หรือทรงดอกรูปปากแตร เป็นต้น (Okubo, 1993)

ปัจจุบันกลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงว่านสี่ทิศในประเทศไทยขยายวงเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความต้องการว่านสี่ทิศพันธุ์ใหม่ เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่าการนำเข้าหัวพันธุ์ว่านสี่ทิศพันธุ์ลูกผสมจากต่างประเทศเป็นปริมาณมากเพื่อนำมาปลูกเลี้ยงเป็นการค้า ทำให้สูญเสียเงินตราออกนอกประเทศมาก

จากความนิยมและความต้องการพันธุ์ของว่านสี่ทิศดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้มีความจำเป็นที่ต้องสร้าง และพัฒนาพันธุ์ว่านสี่ทิศ เพื่อสนองความต้องการดังกล่าว การพัฒนาพันธุ์ควรจะยึดแนวการปรับปรุงพันธุ์โดยใช้พ่อแม่พันธุ์ที่เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินฟ้าอากาศ

ของประเทศไทย เพื่อได้ลูกผสมที่ปลูกเลี้ยงได้ในสภาพอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งในบางฤดู และมีลักษณะต้านทานต่อโรคและแมลง ซึ่งลูกผสมที่มีคุณภาพดีดังกล่าวนี้จะเป็นพันธุ์ใหม่ที่มีลักษณะดีเหนือกว่าว่านสีทึบลูกผสมจากต่างประเทศ ซึ่งถึงแม้จะมีความสวยงาม แปลกตา แต่ก็มีข้อเสียเรื่องไม่ทนร้อนและอ่อนแอต่อโรคและแมลงบางชนิด และนอกจากนั้นยังจะทำให้หัวพันธุ์ราคาถูกลงด้วย เนื่องจากสามารถผลิตหัวพันธุ์ที่มีคุณภาพได้เองภายในประเทศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการผสมพันธุ์ว่านสีทึบในกลุ่มว่านสีทึบพันธุ์พื้นบ้าน โดยมุ่งหวังที่จะได้ลูกผสมว่านสีทึบจากลูกผสมในช่วงที่ 1 ที่มีลักษณะดี เพื่อใช้เป็นพันธุ์การค้าในอนาคตและ/หรือใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์สำหรับการผสมพันธุ์กับว่านสีทึบพันธุ์ต่างประเทศต่อไป โดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นอกจากจะศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการผสมพันธุ์พืชทดลองดังกล่าวแล้วยังมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงการเจริญของเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียของพืชทดลองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในแง่ของความสมบูรณ์ของต้นที่ใช้เป็นพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ และการศึกษาทางด้านเซลล์วิทยา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ลูกผสมอีกด้วย